

A MAI LENGYEL KÖLTÉSZETBŐL

TADEUSZ RÓZEWICZ:

A HALOTTAK

A halottak emlékeznek
közönyünkre
A halottak emlékeznek
hallgatásunkra
A halottak emlékeznek
minden szavunkra

A halottak látják fültől fülig
széthúzódnó nevető képünket
A halottak látják
egymáshoz súrlódó testünket
A halottak látják
tapsra emelkedő kezünket

Olvassák könyveinket
hallgatják oly régen
elhangzott felszólalásainkat
hallják
nyelvünk csettintgetését
tanulmányozzák a beszámolókat
részvétel nélkül a már lezárt
vitákban

a halottak látják a stadionokat
az ütemesen skandáló kórusokat csoportokat

Minden élő bűnös

bűnösök a kisgyermekek
akik virágcsokrokat nyújtottak át
bűnösök a szeretők
bűnösök

azok is akik elmenekültek
és akik maradtak
akik igent mondtak

és akik nemet mondtak
akik semmit se mondtak

a halottak megszámlálják az élőket
a halottak minket nem rehabilitálnak

1957

GÖMÖRI GYÖRGY fordítása

MIRON BIALOSZEWSK

F É L E L E M

A ti félelmetek
metafizikai
az enyém szürke hivatalnok
kezében aktatáska

és kartoték
és kérdőívek
mikor születtem
miből élek
mit nem csináltam
miben nem hiszek

itt mit csinálok
mikor hagyom abba a színlelést
hová jutok
azután

GÖMÖRI GYÖRGY fordítása

T A D E U S Z R Ó Z E W I C Z :

F A L

A falak melyet
együtt építettünk
napról napra
egy-egy szót rakva
a hallgatáshoz
ezt a falat
áttörni nem lehet

tulajdon kezünkkel
befalazva
szomjan haldoklunk
halljuk mint mozog
mellettünk a másik
halljuk a sóhaj
segítségért esdünk

még a könnyek is
testünk mélyébe szöknek

SEBŐK ÉVA fordítása

T A D E U S Z R O Z E W I C Z :

A S E M M I P R O S P E R O
K Ö P E N Y É B E N

A rab Kalibán
megtanulván az emberi szót
vár

pofával a ganajban
lábbal a mennyben
szaglássza az embert
vár

közeleg a semmi
a semmi Prospero
varázköpenyében
utcákról és ajkáról
szószékekről és tornyokból
hangszórókból szól a semmi
a semmihez
semmiről

a semmi semmit nemz
a semmi semmit nevel
a semmi jómódban él
a semmiben
a semmi semmire vár
a semmi fenyeget
a semmi elítél
a semmi megkegyelmez
1962

KERÉNYI GRÁCIA fordítása

Z B I G N I E W H E R B E R T :

A H E T E D I K A N G Y A L

A hetedik angyal
egész másféle angyal
még a neve is másképp cseng
Semkel

nem aranytól csillogó
Gábrriel ő
a trón támasza meg a
mennyezeté

nem is Rafael
a karok összehangolója

és nem is
bolygókat-mozgató
Azrael
ki felméri a végtelent
az elméleti fizika tökéletes tudója

Semkel
sötét és ideges
már több ízben volt büntetve
bűnös lelkek csempészése miatt

az ég és a mély-
ség közt
hallani nem-szünő topogását

nem ad semmit a megjelenésre
s az angyali rendben csak a hetes
számra való tekintettel tartják

de ő nem olyan mint a többiek

nem a seregek ura
mint Mihály
aki csupa pikkely csupa toll

nem is Azrafael
a világ-díszítő
a dús növényzet gyámolítója
mint óriás tölgyek szárnyai úgy suhognak

de még csak nem is
Dedrael
védőüggyvéd és kabbalista

Semkel Semkel
— prűszkölnék az angyalok
mért nem vagy tökéletes

És ha a bizánci festők
a hét angyalt festik
Semkelt a többiekhez
hasonlónak mutatják

mert félnek
eretnkségbe esnek
hogyha olyannak festik
amilyen valójában
sötétnek idegesnek
kopottas-ócska rojtos glóriában

GÖMÖRI GYÖRGY fordítása

Z B I G N I E W H E R B E R T :

**A K É P Z E L E T N E K
N E V E Z E T T D O B O Z K A**

Kopogtasd meg ujjaddal a falat —
a tölgyfaburkolatból
kiugrik
egy kakukk

fákat hív elő
egyet kettőt
míg végül zúg
az erdő

füttyents halkan —
s folyó fut által:
erős szál köt
össze hegyet- völgyet

köszörüld meg torkod:
íme a város
egytornyú
fala csorba
házikói sárgák
akár a játékkockák

most
hunyd be szemed
hó hull
kioltja
a fák zöld lángját
a vörös tornyot

a hó alatt
éj van
ormán csillogó óra:
a táj baglya

KERÉNYI GRÁCIA fordítása

Z B I G N I E W H E R B E R T :

H A J

Haj
nő éjszaka
a falon

nem göndör fürt
az emlékezet füle mögött

sem az ami
az éj mozgékony ölet őrzi

nem tartozik a bőrhöz
száraz és önálló
életet él

mozdulatai nyugtalanok
a legcsekélyebb érintésre
megfeszül
fájón

sem fehér
sem fekete
a színe inkább
halk nesz

fogcsikorgás
hirtelen kiáltás
kaparó ujjak
nem tudják elriasztani

haj nő közvetlenül a falon

KERÉNYI GRÁCIA fordítása

MIRON BIALOSZEWSKI:

MEGÉRZETT ÖNARCKÉP

Rámnéznek,
tehát biztosan van arcom.

Minden ismerős arc közül
legkevésbé a sajátoméra emlékszem.

Néha mindkét kezem
egészen külön életet él.
Magamhoz számíthatom őket ilyenkor?

— — — — —

Hol vonjam meg határaitam?

— — — — —

Hisz be vagyok növe egészen
mozgással, vagy félélettel.

Mégis szüntelen
pislákol bennem valami
— teljes-e, vagy nem? —
létezés.

Magammal hordom
valamiféle saját
helyemet.
Ha elvesztem,
annyit jelent: nem vagyok.

— — — — —

Nem vagyok,
tehát nem kételkedem.

GÖMÖRI GYÖRGY fordítása

MIRON BIALOSZEWSKI:

MAGAMRÓL KELŐBEN

összeesett
ihleteim kalácsa
mert
azt hiszem
ők élesztettek
de valaki rámnitott
s megcsapott a szél

még senki se tudja
csak ha
majd föl vágnak
sül ki a botrány

KERÉNYI GRÁCIA fordítása

MIRON BIALOSZEWSKI:

Múltkoriban, amikor épp a múltról
olvastam, mert én azt jobb szeretem,
mert mi a jövő? nem is tudom mi,
(ami nem történt meg) (s talán nem is
fog megtörténni) s úgysem érem meg,
a múlt viszont csupa tény tehát
olvasok, Pliniust. Az egyiket
a kettő közül, csak egy mondatot
tőle, vagy kettőt, de miről?
épp Nápoly felé hajózott és akkor
látta a híres vulkánkitörést,
Pompeji betemetésével.
! ez aztán! Fennmaradt!
Mert mi marad fenn? Miutánunk?
Utánunk, tisztességgel szólván?
Jegyzet a villamosról? Máris
túl sokat írok. Máris túl
sokat. Annyit, hogy
azt gondoltam: a Vezúv
híres. Épp Pompeji
tette híressé. Meg a Plinius
mondata. Majd meg azt,
hogy amit Plinius a Ve-
zúvról meg Pompejiről. S ahhoz
hogy ő ő legyen, írnia
kellett, ezen a mondaton
kívül, más mondatokat is,
hogy ő legyen ama Plinius.
Persze nem tudom bizto-
san, hogy az idősebb-e (?) alig-
hanem. De nem tudom. S azt
ugyancsak nem tudom, hogy
az én hibám-e, vagy az övék,

hogy kettő volt belőlük, vagy a természeté (illetve az emberi hírnév mechanizmusáé).

KERÉNYI GRÁCIA fordítása

T Y M O T E U S Z K A R P O W I C Z :

G Y Ő Z E L E M

sikerült őt egészen magamba zárnom
a folyóba lépve — arany nyakáig
mártom testét a türelmetlen vízbe
és hogyha lábam éles kőbe botlik
hallom mint hőkken s húzza vissza lábát
álmában szétterült meleg haja
hiába szabadulna már az én hajamból

alázatosan hever bennem hanem
szívem alatt lángot vet minden éjjel
eszeveszett szikla zúdul rám ilyenkor
és tüzes folyó hömpölyög szemembe
s egy szál virág is oly vadul belém
hogyan halkán vonítok bár én vagyok a győztes

GÖMÖRI GYÖRGY fordítása

T Y M O T E U S Z K A R P O W I C Z :

A C E R U Z A Á L M A

mikor a ceruza este levetkőzik
keményen eldönti
hogyan mereven
és feketén fog aludni

segíti ebben
a világ minden gyökerének
született hajthatatlansága
merthogy a ceruza gerince
eltörik de meg nem hajol

hullámokról vagy hajról
nem álmodik soha
csak vigyázzban álló katonákról
vagy koporsókról

ami belefér
az egyszerű
mi túl van rajta görbe
jóccakát

GÖMÖRI GYÖRGY fordítása

WIKTOR WOROSZYLSKI:

KÖNYÖRGÉS A CSILLAGHOZ

hozzád te idegen égről lopott
rosszul lopott csillagom mégis
forró voltál és éles hát hogy is
tarthattalak volna kezemben
főrékeny voltál hát hogy is
ne ejtettelek volna le ezer
szilánkra vissza az ősi a kinnal
egyesítő feketeségbe

hirtelen szakadékok meddő szökések csillaga
te gyatrán festett te enyhületben gyötirelem
erőszakos csillag
ódivatú csillag
szabálytalan csillag
teljesületlen csillag
költők bolondok zsebmetszők csillaga
kései őszi csillag
álmodó sikolya

titkos jelek csillaga amiket sose fejtek meg
vademberek asztrológusok kutyák
sóvár pofájú kutyák csillaga

szerelem csillaga

maradj velem még reggelig
mert jön a reggel fenyegetőn közelít
kaszáló lábbal
ajtómba áll

KERÉNYI GRÁCIA fordítása

WIKTOR WOROSZYLSKI:

FILATÉLIA

Gyermekkoromból

emlékszem a bélyeggyűjtésre Ki vette észre
hogy ma már nincs olyan bélyeggyűjtés mint
gyermekkorunkban Nem akarok
a tegnap embere lenni aki mindegyre
az Emlékszem és Ma már nincs szavakat ismételteti De
mit tegyek ha egyszer valóban nincsenek már
olyan nagy vadászatok olyan kaland olyan kicsiny
fiúk akik a villanó véletlent gyűjtik az óceán
foltját egy sziget hajlós
nyakát szerencsét torok-
hangot furcsaságot törmelékeket
a világ fejtörőjéből melyet mindenki másképp
rakosgatott össze szereztünk
csereberéltünk sötét kis

boltokban fillérekért vásároltunk színes
kábitószert lesben állottunk éberem
kellött őriznünk dzsungelünket A vállalkozó kedv
képzelet ábrándozás mindez együtt
alkotta a tárt világot mely után
röstellek vágyakozni mert nem ismerem jól
vágyaim indítékát most amikor
másféle bélyeggyűjtés van a zárt
rendszereké melyekbe
belépőjegyet kell venni Mindenkinék
lehet bérlete és adott
időpontban átveheti ugyanazokat az eleve
meghatározott alkatrészeket amiket a többi bérlettulajdonos
a gyűjteményébe Minden határ
ismeretes Nincs
kaland véletlen Csak
szervezés van és szakosodás a modern
világ e nagyhatalmai Totális
filatélia Talán másfajta
kielégülést nyújt A szimmetriához
a teljességhez tartozás örömét hogy a bélyegipar
fogyasztói közé léphet a gyűjtő a bizonyosságát
hogy megkaphatja amit a többiek a síkfelület
egyezményes módszerű teliragasztásához
a magaválasztotta szakaszon Nem
ellenezhetem ha már
így van Csak annyit
mondok hogy egészen
másról volt szó ami
ma nincs és nem lesz már soha többé ez
vagy harminc évvel ezelőtt volt

KERÉNYI GRÁCIA fordítása

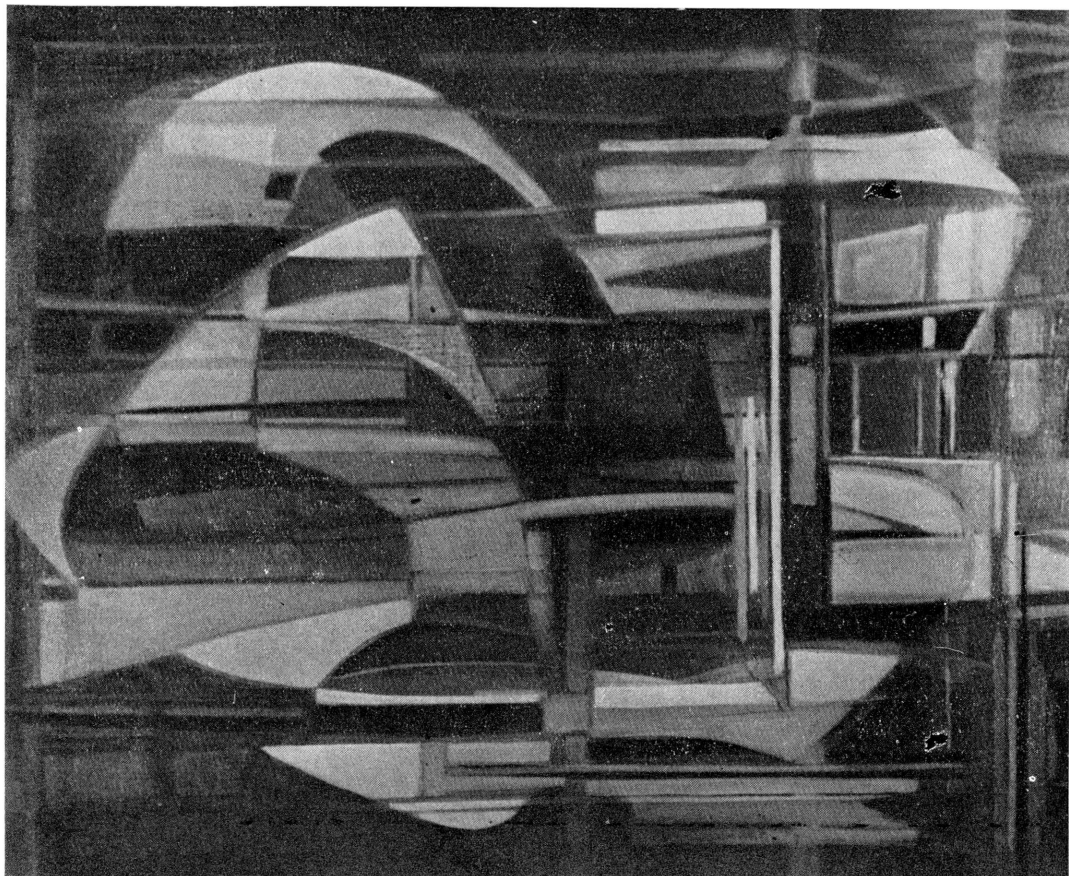
WIKTOR WOROSZYLSKI:

A FAJOK PUSZTULÁSA

Nincsenek már bizonyok.
Azok sincsenek, akik bizonyokat
láttak.

Carl Sandburg

Vitus Bering még látott halála előtt tengeri
szirént avagy kevésbé romantikus néven
tengeri tehenet A sarki fény
világított e látványossághoz de Bering
bajusza összefagyott a szíve is meg az inye
véres péppé s nem érte meg a tavaszt Expedíciójának
egyik részvevője Steller könyvet írt De Bestiis
Marinis címen adták ki tíz év múlva Akkor
fölkerekedtek a vadászok az ismeretlen zsákmány után és csakhamar
már senki se láthatta ezt a védtelen teremtményt mely
nem énekelt a hajósok vesztére

BIZSE JÁNOS

architektúra

És mégis
nagy színjáték ez a fajok pusztulása Amikor William
Matthewson avagy más néven Buffallo
Bill célba vette a bizonokat éles bár kissé véreres
szemével vagy később amikor ugyanazt az
álsnevet William F. Cody viselte a szép számmal összegyűlt
közönség egy különvonat ablakából nézte szivarozva és
kalapjával legyezgetve magát miközben
sorra hullottak el beitta őket a préri igazán volt
mit nézni ahogyan e vaskos robusztus
állatok összeszáradtak akár a falevelek a természetes
história lapjai közt

De mit számít hogy ősi-e vagy másodlagos látványosság a tapsvihar ugyanaz
[egy bizonyos

országban tapsviharral ünnepelték a verebek
kecses búcsúkeringését nem
mertek leszállni lebegtek
a levegőben akár egy dal elcsukló
véghangjai lélegzetszakadtig
elnyúlva s amikor végül is lehulltak
nem volt már bennük semmi muzsika gyűrött
újságpapír-galacsinokra emlékeztettek

Hányféle sors Például az őstulok
Sötét volt a szőre csordástul járt Üvöltött
Amikor megtántorodva engesztelhetetlenül elbukott
az Úr 1627. esztendejében Mennyivel húzták
tovább a cobolyok a rozsomákok bolyhos farkukkal
elsöpörve nyomukat a vedlett
tájban Sokat mesélnek a halálra
ítélt fajok furfangjairól hogyan menekülnek
más fajok álcája mögé de ezzel bizonytalannal együtt
jár a nyúl félelme is hogy ne nézzék oroszlánnak s a fájdalmas
tehetetlenség hogy nem mutathatja meg kicsoda valóban

Ennyit a természetes históriából S ki tudja vajon
elképzelné az óporozokat hogyan
recseg-ropog az ősröngyök körülöttük s ők mindvégig bizalmatlanul
előbb pusztultak el mint az őstulok az utolsó szálig Nem maradt
utánuk morzsányi szó cserép hit sem Nincsenek
Dante poklában sem édenében Nincsenek
sehol És hol vannak
az anatóliai örmények akiknek a vére
a sivatagba ömlött de
nem termékenyítette meg homokját A vörösbőrű harcosok
arcuk rituális csíkokkal telefestve ami
megvédte őket a gonosz szellem elől de nem védte meg
a civilizáció fejlődése elől A Hutu
törzsbeliek akiket a Tutsi törzsbeliek kiirtottak
a dzsungelben Ki emlékszik
arra a néhány vagy néhány tucat kis északi és déli népre
melyeket elpusztított az éghajlatváltozás a táplálék
a törvény megváltozása boldogítani akarták őket illetve
megbüntetni felvilágosítani megtéríteni rávenni hogy helyet
adjanak másoknak különféle
néha felettébb magasztos célok érdekében

Az a seprűs öregember Góra Kalwarián még látta
máshitű honfitársait amikor
elutaztak hogy füstté váljanak Nem ő
volt a tettes Tanu volt csak A járdát söpörte Am nem sokat
tudott róluk mondani amikor
egy író aki külföldön töltött huszonöt évet visszatérve
megkérdezte kihajolva autójából Látta-e
őket Ahogy most látom az urat És mi
történt velük Ki tudja S mi történt
a falakkal melyek közt
imádkoztak kalapáltak átkozódtak gyerekeket szültek Mindenütt
lagnak emberek Szűken vannak

Íme tehát
a természet melyben nincs üres hely Mindenütt
kisarjad a fű homok és hang A bizonok lelke
nem kísért senkit Összezárult a hullám
a szirén árnyának árnya felett Vannak még
orrszarvúak egypáran s fecskék szép számmal Az emberek
nézhetik a színjátékot Az élet
folyik tovább

Az egyes állatfajok kiirtására vonatkozó adatokat Antonina Lenkowa „Oskalpowana ziemia” (Megskalpolt föld) c. könyvéből vettem, amit a LTA Természetvédelmi Intézete adott ki, Krakkó 1961. (A szerző jegyzete.)

KERÉNYI GRÁCIA fordítása